

DOI 10.36074/logos-31.10.2025.032

ІНТЕГРАТИВНА СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Вилков Сергій Валентинович¹

І. доктор юридичних наук,
старший викладач кафедри педагогіки педагогічного факультету
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-0328-9957

У сучасних умовах розвитку українського суспільства, коли відбувається утвердження демократичних цінностей, особливої ваги набуває формування правової культури й правосвідомості педагогічних кадрів. Майбутній учитель предмета «Захист України» є не лише транслятором знань, а й взірцем громадянської позиції, зразком дотримання правових норм, що безпосередньо впливає на становлення у здобувачів освіти відповідального ставлення до власних прав і обов'язків, поваги до закону та прав інших осіб.

Попри значну увагу науковців до проблеми формування правової компетентності педагогів, у педагогічній теорії все ще відсутня єдність щодо визначення її структури. Дослідники по-різному тлумачать її зміст і складові, що зумовлює необхідність систематизації наявних підходів.

Так, Д. Коваленко виокремлює три основні компоненти правової компетентності: когнітивний, особистісно-ціннісний і діяльнісний, підкреслюючи їх взаємодію в процесі професійного становлення [5].

І. Огороднійчук пропонує подібну трикомпонентну структуру (мотиваційно-ціннісний, змістовий, діяльнісний компоненти), розкриваючи внутрішню логіку переходу від усвідомлення правових цінностей до їх практичного застосування [6].

О. Гура доповнює структуру правової компетентності такими складовими, як аналітико-прогностична, правовиховна, профілактична та правозахисна, що відображає системність і багатофункціональність цього феномена у діяльності викладача вищої школи [4].

О. Армейський, досліджуючи підготовку майбутніх учителів технологій, наголошує на взаємозв'язку мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного

та особистісно-рефлексивного компонентів, які забезпечують цілісність професійно-правового розвитку педагога [1].

Спільним для більшості підходів є виокремлення когнітивного, ціннісно-мотиваційного та діяльнісного аспектів. Водночас кожен дослідник акцентує увагу на певних професійних особливостях: управлінських і виховних функціях (О. Гура), рефлексивно-практичних механізмах (О. Армейський) тощо. Це свідчить, що правова компетентність має універсальну основу, проте її структура конкретизується залежно від специфіки майбутньої педагогічної діяльності.

З позицій О. Поліщук, структура правової компетентності охоплює когнітивно-комунікативний і практично-діяльнісний компоненти. Перший поєднує правові знання з комунікативними вміннями, критичним мисленням і здатністю обґрунтовувати правові позиції, тоді як другий відображає практичну реалізацію правових умінь, ініціативність і соціально-правову активність майбутнього фахівця [7].

У дослідженнях Н. Бакланової правова компетентність розглядається як поєднання трьох рівнів - теоретичного, практичного та особистісного. Вона підкреслює, що ефективність правової підготовки педагога залежить не лише від наявності системи знань, а й від сформованих умінь діяти в правовому полі та внутрішніх переконань, що визначають гуманістичну спрямованість і відповідальність учителя [2].

І. Галдецька пропонує більш деталізовану чотирикомпонентну модель, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, комунікативний та діялісно-рефлексивний компоненти. Така структура відображає комплексний характер правової компетентності педагога як суб'єкта освітніх правовідносин, що здатен інтегрувати правові знання, цінності та практику у професійну діяльність [3].

В. Ситянін розглядає правову компетентність як систему, що складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивного та поведінкового компонентів, акцентуючи увагу на зв'язку між правовими знаннями, установками та реальними професійними діями [8].

Отже, узагальнення наукових підходів дозволяє визначити правову компетентність майбутнього вчителя предмета «Захист України» як інтегративний феномен, що об'єднує когнітивну, ціннісну, діялісну та рефлексивну складові. Вона забезпечує не лише засвоєння правових знань, а й розвиток правомірної поведінки, здатності приймати відповідальні рішення, критично оцінювати власні дії та виховувати учнів у дусі законності й громадянської відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Армейський О. С. (2018). Розвиток правової компетентності вчителів технологій у післядипломній педагогічній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків. 20 с.
- [2] Бакланова Н. М. (2016). Формування правової компетентності майбутніх учителів. *Освітологічний дискурс*, 2 (14), 115–124.
- [3] Галдецька І. Г. (2014). Теоретичні основи формування правової компетентності у майбутніх учителів як педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, (28), 265–269.
- [4] Гура О.І. (2005). Загальнонаукові підходи до визначення сутності професійної компетентності педагога. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр.*, (35), 7–14.
- [5] Коваленко Д. В. (2015). Професійно-правова компетентність майбутнього інженера-педагога як результат професійно-правової підготовки фахівця. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*, (1), 69–74.
- [6] Огороднійчук І. А. (2019). Новітні підходи щодо формування правової компетентності майбутніх інженерів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка психологія». Педагогічні науки*, 2 (18), 215–219.
- [7] Поліщук О. (2018). Сутність та структура правової компетентності майбутніх менеджерів у вищих аграрних навчальних закладах. *Молодь і ринок*, 2 (157), 73-80.
- [8] Ситянін В. В. (2010). Формування правової компетентності науково-педагогічних працівників вищої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ун-т менедж. освіти НАПН України. Київ. 21 с.